

Sygn. akt II Cz 730/18

POSTANOWIENIE

Dnia 16 maja 2018 roku

Sąd Okręgowy w Szczecinie Wydział II Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Marzenna Ernest

Sędziowie: SO Katarzyna Longa

SO Tomasz Sobieraj (spr.)

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 16 maja 2018 roku w S.

sprawy z powództwa Gminy P.

przeciwko K. B.

o zapłatę

na skutek zażalenia powódki na postanowienie Sądu Rejonowego w Goleniowie z dnia 22 lutego 2018 roku, sygn. akt I Nc 2718/16

postanawia:

przedstawić Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia następujące zagadnienie prawne: „Czy postanowienie w przedmiocie nadania klauzuli wykonalności jest postanowieniem niekończącym postępowanie w sprawie w rozumieniu art. 359 § 1 kodeksu postępowania cywilnego w związku z art. 13 § 2 kodeksu postępowania cywilnego?”.

SSO Katarzyna Longa SSO Marzenna Ernest SSO Tomasz Sobieraj

Sygn. akt II Cz 730/18

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 22 lutego 2018 roku Sąd Rejonowy w Goleniowie w sprawie z powództwa Gminy P. przeciwko K. B. o zapłatę:

- w punkcie pierwszym uznał za nieskuteczne doręczenie pozwanemu K. B. nakazu zapłaty wydanego w postępowaniu upominawczym w dniu 2 stycznia 2017 roku przez Sąd Rejonowy w Goleniowie sygn. akt I Nc 2718/16,

- w punkcie drugim uchylił w części prawomocność nakazu zapłaty wydanego w postępowaniu upominawczym w dniu 2 stycznia 2017 roku przez Sąd Rejonowy w Goleniowie sygn. akt I Nc 2718/16 tj. stwierdzoną wobec pozwanego K. B.,

- w punkcie trzecim uchylił z urzędu w części postanowienie Sądu Rejonowego w Goleniowie z dnia 20 kwietnia 2017 roku w przedmiocie nadania prawomocnemu nakazowi zapłaty wydanemu w postępowaniu upominawczym w dniu 2 stycznia 2017 roku przez Sąd Rejonowy w Goleniowie sygn. akt I Nc 2718/16 klauzuli wykonalności tj. wobec pozwanego K. B., o czym uczynił wzmiankę na oryginale nakazu zapłaty;

- w punkcie czwartym odrzucił wniosek pozwanego o przywrócenie terminu do wniesienia sprzeciwu od nakazu zapłaty z dnia 2 stycznia 2017 roku wydanego przez Sąd Rejonowy w Goleniowie sygn. akt I Nc 2718/16.

Sąd Rejonowy oparł powyższe rozstrzygnięcie na następujących ustaleniach faktycznych i rozważaniach:

Powódka Gmina P. wniosła pozew przeciwko pozwanym K. S., E. B. (1), L. B., T. S., E. B. (2), P. B., M. B., K. B. o zapłatę.

W treści pozwu jako miejsce zamieszkania K. B. powódka podała: M. nr 1, (...)-(...) P..

W dniu 02 stycznia 2017 roku Sąd Rejonowy w Goleniowie wydał w postępowaniu upominawczym nakaz zapłaty przeciwko pozwanym, w którym w całości uwzględnił żądanie pozwu, wysyłając pozwanemu odpis wydanego orzeczenia z pozwem i jego załącznikami na wskazany w pozwie adres zamieszkania.

Korespondencja skierowana do pozwanego K. B. została odebrana w dniu 31 stycznia 2017 roku przez E. B. (1) i w związku z czym uznano, że nakaz zapłaty został skutecznie doręczony, a następnie stwierdzono, że nakaz zapłaty uprawomocnił się.

Na skutek wniosku wierzyciela, tytuł egzekucyjny po jego uprawomocnieniu się, został opatrzony klauzulą wykonalności (postanowieniem Sądu Rejonowego w Goleniowie z dnia 20 kwietnia 2017 roku). Tytuł wykonawczy został doręczony stronie powodowej, tj. pełnomocnikowi wierzyciela.

W dniu 11 sierpnia 2017 roku pozwany K. B. wniósł do Sądu Rejonowego w Goleniowie wniosek o przywrócenie terminu do wniesienia sprzeciwu od nakazu zapłaty, a nadto o udzielenie zabezpieczenia poprzez zawieszenie postępowania egzekucyjnego prowadzonego przez komornika sądowego N. K. pod sygn. akt KM 960/17 do czasu prawomocnego zakończenia postępowania wywołanego jego wnioskiem. K. B. dowiedział się o tym, że został przeciwko niemu wydany nakaz zapłaty w sprawie I Nc 2718/16 w dniu 07 sierpnia 2017 roku, kiedy to jego pracodawca poinformował go o zajęciu wynagrodzenia za pracę przez komornika.

Matka oraz inni domownicy zamieszkali pod adresem wskazanym w pozwie tj. (...), (...)-(...) P., nigdy nie informowali go o korespondencji zawierającej nakaz zapłaty.

K. B. wyprowadził się z domu rodzinnego w M. nr 1 po ukończeniu gimnazjum. Nie wymeldował się spod tego adresu z uwagi na istniejący obowiązek meldunkowy. Mieszkał w wynajmowanych mieszkaniach. Pomieszkiwał także u swojej siostry M. B. w G. (do września 2013 roku) oraz brata. Począwszy od września 2015 roku do maja 2017 roku K. B. zamieszkiwał w S. przy ul. (...). Od października 2017 roku K. B. zamieszkuje w P. przy ul. (...).

Sąd Rejonowy w Goleniowie przyjął na podstawie przeprowadzonego postępowania dowodowego w zakresie rozpoznania wniosku pozwanego K. B. o stwierdzenie nieskuteczności doręczenia nakazu zapłaty, że istotnie pozwany w okresie, kiedy stwierdzono, iż nakaz został skutecznie mu doręczony, nie przebywał pod wskazanym przez powódkę adresem, albowiem zamieszkiwał wówczas w S. przy ul. (...). K. B. pozostawał zameldowany pod adresem w M. nr 1/1. E. B. (1), która odebrała korespondencję skierowaną do K. B., nie poinformowała syna o tym fakcie, jak też nie przekazała mu teje korespondencji zawierającej nakaz zapłaty wydany w sprawie sygn. akt I Nc 2718/16.

Mając na uwadze treść art. 135 k.p.c., Sąd Rejonowy w Goleniowie doszedł do przekonania, iż w przedmiotowej sprawie dokonane pozwanemu K. B. doręczenie nakazu zapłaty było nieprawidłowe, a zatem nieskuteczne.

Stosownie do art. 138 k.p.c. Sąd Rejonowy wskazał, że należy mieć na względzie, że doręczeń zastępczych można dokonywać jedynie do rąk dorosłego domownika (czyli osoby pełnoletniej, pozostającej z adresatem we wspólnym gospodarstwie domowym), ale tylko w mieszkaniu adresata, a gdyby go nie było - administracji domu, dozorca domu lub właściwemu organowi gminy, przy czym muszą zostać tu spełnione kumulatywnie dwa warunki. Po pierwsze, osoby te muszą być domownikami i muszą zobowiązać się do oddania pisma adresatowi.

Sąd Rejonowy wskazał, że konsekwencją nieskutecznego doręczenia nakazu zapłaty wraz z pozwem było uchylenie w części co do pozwanego K. B. prawomocności nakazu zapłaty wydanego w postępowaniu upominawczym przez Sąd Rejonowy w Goleniowie, a po drugie, na podstawie art. 359 § 1 k.p.c., uchylenie z urzędu w części (co do tego pozwanego) postanowienia Sądu w przedmiocie nadania ww. prawomocnemu nakazowi zapłaty

klauzuli wykonalności, albowiem okazało się, iż nie zachodzą przesłanki do nadania wydanemu orzeczeniu klauzuli wykonalności z uwagi na fakt, iż orzeczenie błędnie uznano za prawomocne.

Zażalenie od powyższego postanowienia wywiodła powódka Gmina P. zaskarżając je w części tj. co do punktów I, II, III

Zaskarżonemu postanowieniu skarżąca zarzuciła:

1. naruszenie przepisów postępowania, które miały wpływ na wynik rozstrzygnięcia, a zwłaszcza przepisów art. 359 k.p.c. w związku z art. 782 k.p.c. i art. 13 § 2 k.p.c., poprzez ich niezasadne zastosowanie i niesłuszne przyjęcie, że postanowienie dotyczące nadania klauzuli wykonalności /lub odmowy jej nadania/ należy do postanowień „niekończących postępowanie w sprawie”, a tym samym, że możliwe było uchylene w tym trybie postanowienia o nadaniu klauzuli wykonalności p-ko pozwanemu.

2. naruszenie przepisu art. 244 k.p.c. w związku z art. 24 i art. 27 ustawy o ewidencji ludności, poprzez przyjęcie możliwości przeprowadzenia dowodu z zeznań świadków i strony, celem obalenia treści dokumentu urzędowego, jakim było zaświadczenie o zameldowaniu wystawione przez właściwy organ meldunkowy i tym samym przyjęcie, wbrew treści dokumentu urzędowego, że pozwany nie zamieszkiwał pod wskazanym adresem i doręczenie nakazu było nieskuteczne.

W uzasadnieniu skarżąca podniosła, iż Sąd Rejonowy błędnie przyjął, że postanowienie o nadaniu klauzuli wykonalności ma charakter „postanowienia niekończącego postępowanie w sprawie” i jest to tylko postępowanie tzw. „wpadkowe” w ramach toczącego się jeszcze postępowania zasadniczego - rozpoznawczego. Taki pogląd nie zasługuje na uwzględnienie w świetle jednolitej linii orzeczniczej oraz doktryny prawnej.

Skarżąca powołała się na następujące uchwały Sądu Najwyższego: z dnia 24 listopada 1998 roku, III CZP 44/98 (OSNC 1999, nr 5, poz. 87), z dnia 28 października 2010 roku, III CZP 65/10/, z dnia 24 stycznia 2003 roku, III CZP 90/02, OSNC 2003, nr 11, poz. 145 oraz na postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2000 roku, III CZ 48/00, niepubl i na wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 22 lutego 2013 roku sygn. akt VI ACa 999/12 wskazując, że postanowieniami kończącymi postępowanie w sprawie są postanowienia zamykające drogę do wydania orzeczenia sądu danej instancji, rozstrzygającego istotę sprawy w procesie (wyrokiem) lub w postępowaniu nieprocesowym (postanowieniem), a ponadto postanowienia, które kończą sprawę jako pewną całość poddaną pod osąd, a więc dotyczące całości sprawy i będące ostatnimi orzeczeniami wydanymi w postępowaniu. Kończące postępowanie w sprawie są te postanowienia, których uprawomocnienie się trwale zamyka drogę do rozstrzygnięcia sprawy co do istoty przez sąd danej instancji. Niewątpliwie takim postanowieniem jest postanowienie o nadaniu klauzuli.

Skarżąca również wskazała, że postępowanie klauzulowe przebiega według art. 776-795 k.p.c.; mają w nim zastosowanie także przepisy ogólne zamieszczone w tytule wstępnym kodeksu postępowania cywilnego (art. 1-14 k.p.c.) oraz część przepisów ogólnych o postępowaniu egzekucyjnym, które objęte są tytułem I (art. 758-843 k.p.c.). Uznanie postępowania klauzulowego za autonomiczne pozwala w kwestiach nieuregulowanych jego przepisami na odpowiednie stosowanie - zgodnie z art. 13 § 2 k.p.c. - przepisów o procesie, a zarazem determinuje prezentowany w doktrynie pogląd, według którego postanowienie w przedmiocie nadania tytułowi egzekucyjnemu klauzuli wykonalności jest postanowieniem kończącym postępowanie w sprawie.

Ponadto skarżąca podniosła, że sąd pierwszej instancji zupełnie zignorował fakt, iż powód dołączył do akt dokument urzędowy w rozumieniu art. 244 k.p.c., który potwierdzał fakt zameldowania pozwanego pod adresem wskazanym w tym zaświadczeniu. W ocenie skarżącej nie można bagatelizować obowiązku meldunkowego.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

W rozpoznawanej sprawie dla oceny słuszności zażalenia skierowanego przeciwko punktowi trzeciemu zaskarżonego postanowienia konieczne jest rozstrzygnięcie zagadnienia: „czy postanowienie w przedmiocie nadania klauzuli wykonalności jest postanowieniem niekończącym postępowanie w sprawie w rozumieniu art. 359 § 1 kodeksu

postępowania cywilnego w związku z art. 13 § 2 kodeksu postępowania cywilnego?”. Analiza orzecznictwa i dorobku piśmiennictwa wskazuje, że kwestia ta budzi poważne wątpliwości i tym samym w ocenie sądu odwoławczego celowe jest przedstawienie powyższego zagadnienia do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu na podstawie art. 390 § 1 w związku z art. 397 § 2 w związku z art. 13 § 2 kodeksu postępowania cywilnego.

Na wstępie wskazać trzeba, że zgodnie z art. 359 § 1 k.p.c. postanowienia niekończące postępowanie w sprawie mogą być uchylane i zmieniane wskutek zmiany okoliczności sprawy, chociażby były zaskarżone, a nawet prawomocne. Nie budzi wątpliwości, że zastosowanie powyższego unormowania w postępowaniu klauzulowym jest dopuszczalne przy zastosowaniu art. 13 § 2 k.p.c. W świetle powyższej regulacji należy wskazać, iż przedmiotem uchylecia lub też zmiany są jedynie postanowienia nie kończące postępowania w sprawie, a contrario niedopuszczalnym jest zastosowanie art. 359 § 1 k.p.c. do postanowień kończących postępowanie w sprawie. Ponadto, przesłanką zastosowania art. 359 § 1 k.p.c. jest „zmiana okoliczności sprawy”.

Co do charakteru postanowienia w przedmiocie nadania klauzuli wykonalności w judykaturze Sądu Najwyższego i sądów powszechnych wyrażane są dwa odmienne poglądy.

Według pierwszej koncepcji - nadanie klauzuli wykonalności następuje w postępowaniu pomocniczym, toczącym się poza ramami sprawy głównej i tylko w celu jej uzupełnienia, wobec czego postanowienie w tym przedmiocie – nadające klauzulę lub odmawiające jej nadania – nie jest orzeczeniem kończącym postępowanie w sprawie [vide postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 sierpnia 2005 roku, III CNP 4/05, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 maja 2016 roku, sygn. akt III Cz 20/16, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 sierpnia 2005 r. III CNP 4/05, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 stycznia 2006 roku, III CZ 107/05, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 października 2007 roku, V CZ 54/07 i postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 2011 roku, V CZ 3/11.]. Według tej koncepcji dopuszczalne byłoby uchylene lub zmiana postanowienia w przedmiocie nadania klauzuli wykonalności na podstawie art. 359 § 1 k.p.c. w związku z art. 13 § 2 k.p.c.

Zgodnie z drugim stanowiskiem - postanowienie w przedmiocie nadania tytułowi egzekucyjnemu klauzuli wykonalności należy uznać za postanowienie kończące postępowanie w sprawie. Postępowanie klauzulowe jest według tej koncepcji kwalifikowane jako postępowanie główne (w sprawie), w którym sąd orzeka o dopuszczalności wykonania w drodze egzekucji sądowej świadczenia stwierdzonego w określonym akcie - tytule egzekucyjnym - [vide uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego - Izba Cywilna z dnia 28 października 2010 roku, III CZP 65/2010, OSNC 2011/3 poz. 27 oraz przywołane w nim orzeczenia]. Z tego punktu widzenia brak było podstaw do uchylecia lub zmiany wydanego postanowienia o nadaniu klauzuli wykonalności w trybie art. 359 § 1 k.p.c. w związku z art. 13 § 2 k.p.c.. Także w literaturze [vide M. A. Glosa do postanowienia SN z dnia 11 sierpnia 2005 r., III CNP 4/05, LEX i przywołane w niej poglądy doktryny] za dominujące należy uważać stanowisko o autonomicznym charakterze postępowania klauzulowego, tak w stosunku do postępowania rozpoznawczego, poprzedzającego wydanie tytułu egzekucyjnego, jaki i w stosunku do postępowania egzekucyjnego we właściwym tego słowa znaczeniu. Wskazuje się, że postępowanie to stanowi stadium pośrednie między postępowaniem rozpoznawczym a wykonawczym, albo też swoisty „pomost” między procesem lub innym postępowaniem merytorycznym a postępowaniem egzekucyjnym. Podkreśla się, że postępowanie klauzulowe nie jest w szczególności dalszym ciągiem postępowania rozpoznawczego poprzedzającego wydanie tytułu egzekucyjnego w sensie możliwości badania prawidłowości powstania tytułu egzekucyjnego (np. ważności procesu cywilnego), zasadności stwierdzonego w tym tytule roszczenia lub też możliwości badania zdarzeń powstałych po wydaniu tytułu egzekucyjnego, które mogły mieć wpływ na istnienie roszczenia lub jego wymagalność. Celowi temu służą powództwa opozycyjne. Wskazuje się, że postępowanie klauzulowe nie traci swego niezależnego charakteru w stosunku do postępowania rozpoznawczego mimo dopuszczalności badania w jego ramach pewnych merytorycznych aspektów stwierdzonego tytułem egzekucyjnym roszczenia. Po pierwsze dlatego, że zakres kwestii materialnoprawnych mogących być przedmiotem badania w postępowaniu klauzulowym jest ustawowo ściśle określony i nie daje możliwości kwestionowania zasadności roszczenia stwierdzonego tytułem egzekucyjnym. Po drugie - badanie wskazanych kwestii w postępowaniu klauzulowym ma w zasadzie charakter czysto formalny z uwagi na obowiązujące w tym względzie rygory dowodowe, ograniczające dopuszczalność

środków dowodowych tylko do dowodu z dokumentu, najczęściej urzędowego lub prywatnego z podpisem urzędowo poświadczonym. Nadanie klauzuli wykonalności następuje w zasadzie na posiedzeniu niejawnym, a wysłuchanie stron lub innych osób ma charakter wyjątkowy. Postępowanie klauzulowe zachowuje również swoją odrębność w stosunku do właściwego postępowania egzekucyjnego, czyli postępowania służącego przeprowadzeniu egzekucji, mimo częściowo wspólnej regulacji obu tych postępowań w części trzeciej kodeksu postępowania cywilnego zatytułowanej „Postępowanie egzekucyjne” (np. art. 760, 766, 771 k.p.c.). Ta wspólna regulacja prawna wskazuje jedynie na ścisły związek wymienionych postępowań, który ma charakter funkcjonalny. Postępowanie klauzulowe zmierza jedynie do wydania aktu będącego podstawą egzekucji, która odbywa się w ramach właściwego postępowania egzekucyjnego i nie może odbyć się inaczej niż w tym ostatnim postępowaniu. Poza tym funkcjonalnym związkiem każde z wymienionych postępowań zachowuje swoją odrębność. Wszczęcie postępowania klauzulowego nie powoduje wszczęcia właściwego postępowania egzekucyjnego. Do wszczęcia każdego z tych postępowań konieczny jest odrębny wniosek wierzyciela; dla postępowania klauzulowego wnioski o nadanie tytułowi egzekucyjnemu klauzuli wykonalności (art. 782 k.p.c.), dla właściwego postępowania egzekucyjnego wnioski o wszczęcie egzekucji (art. 796 k.p.c.). W każdym z tych postępowań występują inne organy; w postępowaniu klauzulowym są to organy procesowe (przewodniczący i sąd), we właściwym postępowaniu egzekucyjnym są to organy egzekucyjne (sąd rejonowy i komornik). W świetle poczynionych uwag wskazuje się, że postępowanie klauzulowe stanowi tylko pewne stadium, czy też etap postępowania cywilnego w danej sprawie, mieszczący się w jego zasadniczym nurcie. Przy pełnym przebiegu postępowania cywilnego w danej sprawie może przebiegać przez stadium rozpoznawcze oraz przez stadium egzekucyjne (wykonawcze), obejmujące zarówno stadium o nadanie tytułowi egzekucyjnemu klauzuli wykonalności, jak i właściwe stadium egzekucyjne. Zasadniczym celem postępowania klauzulowego, dla którego zostało ono wszczęte, jest nadanie tytułowi egzekucyjnemu klauzuli wykonalności, czyli stworzenie zasadniczej podstawy egzekucji w postaci tytułu wykonawczego. W świetle zarysowanych wyżej relacji między postępowaniem klauzulowym a postępowaniem rozpoznawczym i właściwym postępowaniem egzekucyjnym nie sposób zaliczyć tego pierwszego do postępowania wypadkowego (incydentalnego), czy też do postępowania ubocznego, rozumianych jako służących rozstrzygnięciu kwestii proceduralnych związanych ze wszczęciem postępowania rozpoznawczego, czy też właściwym postępowaniem egzekucyjnym. Samoistność i odrębność postępowania klauzulowego jest szczególnie jaskrawo widoczna przy nadawaniu klauzuli wykonalności pozasądowym tytułom egzekucyjnym (np. bankowym i notarialnym). Jeżeli na podstawie tak powstałego tytułu wykonawczego nie zostanie przeprowadzone właściwe postępowanie egzekucyjne (np. z powodu dobrowolnego zaspokojenia wierzyciela przez dłużnika), postępowanie klauzulowe będzie jedynym postępowaniem sądowym w danej sprawie cywilnej.

W ocenie Sądu Okręgowego w składzie orzekającym w badanej sprawie – bardziej właściwe jest stanowisko, że postępowanie klauzulowe jest samoistnym postępowaniem w sprawie, albowiem ma ono wszelkie cechy postępowania głównego, czyli tzw. postępowania w sprawie, służącego załatwieniu sprawy cywilnej, w której zostało wszczęte. W konsekwencji skłonić się należy do poglądu, że postanowienie kończące postępowanie klauzulowe jest orzeczeniem kończącym postępowanie w sprawie. Z uwagi jednak na prezentowane w judykaturze w licznych orzeczeniach Sądu Najwyższego odmienne stanowisko uznać trzeba, że zagadnienie to budzi poważne wątpliwości wymagające rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy.

Z powyższych przyczyn orzeczono jak w sentencji.

SSO Katarzyna Longa SSO Marzenna Ernest SSO Tomasz Sobieraj

Sygn. akt II Cz 730/18

ZARZĄDZENIE

1. odnotować
2. odpis postanowienia doręczyć:

- pełnomocnikowi powoda,

- pozwanemu K. B.,

3. po dołączeniu zwrotnych potwierdzeń odbioru akta przesłać do Sądu Najwyższego

S., 16 maja 2018 roku SSO Tomasz Sobieraj